

apri la bocca, che ora vi ti voglio cacare — odpri usta, da se ti notri (= noter, vanje) umažem (56, 57). Kateri naš rojak bi dejal: začel je skočiti? Res si dovoljuje to svoboščino: Elija je pričel razumeti (67) nam. razumevati ali umeti. V isti koš sodijo deležniki: posvareč (47), pokažeč (59) nam. kažoč... Tako barbarski kvari jezik naših gorjancev samo še Tine D., n. pr. v kiticah «Kresna»: Joj, kdor blodi v grehu z nogami, zgrešeč kažipot!... Med ostalim resjem poduhajte še takele cvetke: Ob tem božjem čudežu se je polastilo veliko strmenje ves tisti kraj (74), ali pa: ogel se je ugasnil (72), ker se glasi po italijansko: si spense. Šentviški Aristarh svetuje rabiti pri nedovršnikih bolj 5. vrsto nego 6., torej izvažati, ne: izvaževati. Prevajalec o tem nima pojma, saj tvori celo spake kot «zamaknjevati se». Kakor da bi se kdo dotaknjeval žic, a ne dotikal. Res bi se najrajši pogreznil v zemljo, kot čakal... (114). O zvršilnem sedanjiku ni v tej knjigi sledu ne tiru, niti o trpniku, ali predlogu pri njem, ne o Urši Plutovi, sploh iz vsakega poglavja slovenske slovnice zeva praznота. Koštiálov «Brus» kakor drugih jeziko-slovcev razprave iz poslednjih let niso nič obrodile. Kaj pa skrb za slog? Globoko je pogledal v globino (86), izvornik: profondamente — abisso, polnost — poln, Amaretto Manelli pa: moltitudine — piena (89), duša za: animo in anima (92), neobčutljiv za telesne občutke: insensibile alle cose corporali (72).

Spričo tolikerih hib v materinščini, spričo mrgolečih germanizmov, ki jih ne bom našteval, kar izgine dejstvo, da je prelagatelj kaj izpustil, n. pr. e n è s c o d e l l a (24), ali nedosledno pisal imena, jih kedaj sklanjal, drugič pa ne, oziroma jih na dva načina, ali jih morda celo predrugačil (30, 73, 78, 79 itd.). Za slovo pa še višek: korekture je pomagal opravljati dr. A. Breznik. To je moralo v rokopisu gomezeti kakor v starem siru, da se je moglo navzlic vélikemu trebilcu v dokončni obliki ohraniti toliko pogreškov... Umetniške priloge Toneta Kralja se lepo podajo preprosti vsebini. A. Debeljak.

Prof. St. Stanojević, Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka. Izdavač: Bibliografski zavod, d. d., Zagreb. Svezak 4—12. (Od besede «Bura» do besede «Kostić Tadija». Izdanje v latinici.)

✓ Poročilu o prvih treh zvezkih tega za južne Slované prevažnega dela (Ljubljanski Zvon 1926, str. 67—70) dodajam nekaj pripomenj k naslednjim devetim zvezkom.

Uredništvo je že pri 5. zvezku uvidelo, da se mora prvotno zasnovani obseg (18—22 zvezkov) raztegniti na 24 zvezkov, tako da bo vsaka izmed treh knjig obsegala osem, ne sedem zvezkov. Z dodatkom, ki se že zdaj na več mestih obeta, se delo morda še bolj razširi.

Govoreč o «čuturi» (I. knjiga, str. 443), trdi enciklopedija, da se v Sloveniji rabi samo v Beli Krajini, pa jo pozna že Gorenjec Prešeren: «Kaj čutar'co čez pleča, iz mesta ven hitiš?» in na Goriškem je ta posoda še danes zelo razširjena. Vobče se opaža, da upoštevajo članki o posodah, pripravah, orodjih, jedilih, oblekah itd. večinoma srbsko-hrvatsko ozemlje in o slovenskih takih rečeh malo ali nič ne vedó. Tak je članek «Kola» (II. knjiga, str. 369) ali «Jela i pića narodna» (II, 141), kjer bi se lahko omenili štruklji, žganci, žlikrofi in kar je še drugih takih narodnih dobrot.

O Danteju (I, 478) se pripoveduje, da je spesnil «Božanstveno komedijo», «religiozno-filozofski epos u 20 pjevanja». Do zdaj so vse knjige učile, da je teh spevov 100. Če izve Italija, da je južnoslovanski pisec zatajil 80 Dantevih spevov, napove po vsej pravici Jugoslaviji vojno in napravi kazenski pohod do Zagreba, kjer se je ta strašna žalitev natisnila.

Janzenistu in šolskemu piscu Debevcu Janezu je posvečenega skoro pol stolpca (I, 483), ne omenja se pa Debevec Josip, ki nam je prvi prevedel vso Dantejevo «Božanstveno komedijo» v slovenščino in je tudi po svojih drugih spisih važnejši in zanimivejši od Janeza ter gotovo vsaj tako pomemben kakor Eržen Viktor (I, 660), Fabjančič Milan (I, 665) in mnogi drugi, ki jim je enciklopedija bolj pravična. Beroč o Kosovelu (II, 433), pogrešamo Kosovela Srečka (1904—1926), pesnika tržaško-goriškega Krasa, umetnika z Murnovimi strunami in usodami. Videč, da se med srbskimi in hrvatskimi kulturnimi delavci upoštevajo tudi taki, katerih važnost ne presega pomena povprečnega časnikarja, šolnika, vzgojeslovca, politika, rodoljuba itd., bi si želeli enakega merila za «slovenačke» kulturonosce. Vsaj z nekaj vrsticami naj bi bili omenjeni možje, kakor: jezikoslovca Caf Oroslov in Cigale Matej, politika Costa Etbin Henrik in Einspieler Andrej, slikar Gaspari Maksim, šolnik Edling Janez Nepomuk. Pri sestavljanju dodatka naj bi se urednik posvetoval malo s Slovenskim biografskim leksikonom in preudaril, ali ne spadajo v enciklopedijo takale imena: zgodovinar Capuder Karl, pisatelji Carli Alojzij, Čadež Anton, Fink Fran, botanik Cilenšek Martin, časnikarji Cotič Makso, Fabjančič Vladislav, fiziki in publicisti Čadež Fran, Čermelj Lavo, Dolar Simon, zdravnik Černič Mirko, pedagog Dimnik Jakob, diplomat Dobravec Alojzij, glasbenik Doktorič David, pravnik Dolenc Metod, slikar Fekonja Roman, politiki Gosar Andrej, Gostinčar Josip, Grafenauer Franc, Gregorin Gustav, plemiška rodbina Herbersteinov itd.

Nekatera ponavljanja, ki bi se jim enciklopedija lahko izognila, motijo. Izvirajo večinoma iz tega, da piše o istem predmetu več pisateljev, sicer z različnih, a ne zadosti ločenih vidikov. Taki članki so: Cavtat, Celeia in Celje, Dojransko jezero (v prvem članku je njegova absolutna višina 145 m, v drugem brž nato 148 m — neznatna razlika, a vzbuja nezaupanje), Gučetić Dživo in Gučetići. Nekaj zelo nevšečnega se je primerilo uredniku s člankoma «De Dominis Marko Antun» (I, 485) in «Dominis De Marko Antonije» (I, 543). Spisala sta ju dva različna sotrudnika in uvrščena sta tako, kakor bi se tikala dveh različnih mož; tudi se drug na drugega nič ne sklicujeta. Kdor oba članka prebere, vidi takoj, da se tičeta enega in istega moža; urednik se je preslepo zanesel na abecedo in ju ni prebral, drugače bi prav gotovo ne bil obeh priobčil. Resnost enciklopedije zahteva vsaj toliko kontrole, da se take neprijetnosti ne bodo ponavljale.

Za besedo «Društvo» bi «Slovenac» pričakoval tudi besedo «Družba» ter nekaj vrstic o Družbi sv. Mohorja in o Družbi sv. Cirila in Metoda. Pod besedo «Jutro» bi se moral omeniti tudi slovenski politični dnevnik tega imena. A o vsem tem enciklopedija ne črhne.

Pomanjkanje risb in slik se najbolj živo čuti v člankih o narodnih glasbilih, oblačilih in orodjih; primerjaj «Diple» (I, 514) in «Dvojnice» (I, 617), kjer golo opisovanje s ploho besed prav malo pove.

Značilno je, da so najbolj temeljito obdelani generali in bitke. Z vojaško natančnostjo se beležijo vse podrobnosti. Če bi se ti članki zbrali v posebni knjigi, bi to bil izboren priročnik za najvišje vojaške šole. Izčrpni in bogati so tudi članki: Carina, čakavski dijalekt, Drum, Gledališče, Goethe, Hrvati, Hrvati i Bizant, Hrvatska i Slavonija, Iliri, Industrija drva, Industrija i zanati, Istočno pitanje (riše rast in padec Turčije kakor v ponazoritev reka: «Kdor meč izdira, od meča umira»), Istra, Izvoz, Jadransko more, Kajkavski dijalekt, Karadžić Vuk Stefanović, Karlovška mitropolija, Katolička crkva u Slove-

načkoj (čudno, da je med južnoslovanskimi deželami le Slovenija odlikovana). Književni jezik srpskohrvatski.

Franciji, najpristržnejši prijateljici južnih Slovanov, so posvečene tri zelo zanimive razprave: «Francuske veze sa Srbima», «Francuski časopisi i listovi, koji su se bavili našim narodom» in «Francuski utjecaj na srpsko-hrvatsku i slovenačku književnost». Podobne članke bi bilo mogoče posvetiti tudi raznim drugim narodom, katerih vplivi so bili včasih še večji nego francoski, zlasti Nemcem, Italijanom, Turkom in Ogrom; a večinoma vsiljenih, malokdaj zaželenih vplivov teh sosedov enciklopedija najbrže ne bo podčrtavala.

V člankih o Franciji preseneča silno nedosledna pisava francoskih lastnih imen. Srečujemo neizpremenjena imena: Hugo, Flaubert, Daudet, Rousseau itd. poleg takih-le: Mise (Musset), Kope (Coppée), A. Franc (A. France) in rodilniške oblike Misca (s tiskovno pomoto namesto Misea), Hervica, Beca (od imena Becque), «od Kurteneja» (I, 653) poleg «od Courtenay» (I, 651). Tudi drugim imenom se v enciklopediji rado kaj primeri. Naš Freuensfeld je postal Freiensfeld. Jarc Miran je prekrščen v Milana. O naši abecedni vojni izvemo, da je Bohoričev pravopis zmagal «protiv novog, Metelkinog» (I, 438). Ali je metelčico rodila gospa Metelka? Ali se govori med Slovani: Gruden, Grudena (II, 281); Unec, Uneca (II, 138); Zvonček, Zvončeka (I, 708)? Nedosledno se nekatera slovenska imena in naslovi spisov ali listov srbijo, drugi ne: Popotovanje Nikolaja Nikića (I, 345); Lovrenčić (I, 426); Čvelica (I, 438); Podkora (= Podkoren, II, 263); ženski Svijet (= tržaški «ženski svet», I, 491); Slovenski biografski leksikon (I, 465) in Slovenski biografski leksikon (I, 647). Rodilnika «Petrarce» (I, 582) ne bo nihče bral «Petrarke», kakor bi moral. Mnogo je tiskovnih napak, zlasti v imenih: Grešnik Lenert (Lenart, I, 345), Zigont (Zigon, I, 438), Ilik (Ilirik, I, 462), Iv. Cankar (Iz. Cankar, I, 540) kot urednik Doma in sveta, Člegoš (Blegaš, II, 203), P. P. (I. P., I, 483) kot pisec članka «Debeljak», Radovice (Radovljice, I, 754), Aleksandrov-Muri (Murn, I, 688), u Kekinjama (Mekinjama, II, 241), kod Lunovice (Lukovice, II, 319), Pren (Prem, II, 321), Pagliaruggi (Pagliaruzzi, II, 358). Tiskovne pomote v številkah: Dedović Martin (I, 486), gotovo ni živel od 1756. do 1912., temveč do 1812. Če je sv. Dominik umrl 1221., se ni mogel roditi 1770. (I, 542), temveč 1170.

Omenili smo nekaj takih peg, ker bi radi videli, da bi jih bilo v poznejših zvezkih zmerom manj in bi medsebojno spoznavanje med Srbi, Hrvati in Slovenci bolj in bolj napredovalo. Dasi imajo še pet različnih zakonikov, kakor kaže članek «Građansko pravo» (I, 768), in več zemljiškoknjižnih sestavov, kakor priča «Katastar zemljarinski» (II, 289), vendar upamo, da se iz teh začasnih zadreg najde sporazumen izhod ne samo do zakonodajnega in gospodarskega, temveč predvsem do duševnega in prosvetnega zedinjenja. Pri tem delu si pridobiva Narodna enciklopedija odličnih zaslug.

Andrej Budal.

Karel Čapek: Makropulosova tajna. Komediya u tri čina s promenom. S češkokg preveo Milutin Ignjačević. Izdavač: Univers. biblioteka. Beograd. 1927. Str. 94.

Karel Čapek spada med tiste sodobne češke dramatike, ki so si s svojimi deli utrlj pot tudi izven svoje domovine. Že s komedijo «R. U. R.» je vzbudil avtor pozornost najširše književne javnosti, in pokazal smisel za pereče probleme sodobnosti, izoblikovane v fantastičnem dejanju, v katerem se pozna, da je bil intelekt odločnejši faktor kot prvobitna tvornost. Izmed drugih Čapkovih del je posebno «Věc Makropolus» ojačila avtorjev sloves, saj jo je